

РЕЦЕНЗІЯ

професорки кафедри акушерства та гінекології Одеського національного медичного університету МОЗ України, професорки, докторки медичних наук Міщенко Валентини Павлівни на дисертаційну роботу заочної аспірантки кафедри акушерства та гінекології Одеського національного медичного університету МОЗ України Варабіної Антоніни Олександрівни «Оптимізація прекоцепційної підготовки жінок з трубним безпліддям на тлі хронічного сальпінгіту, ускладненого формуванням гідросактосальпінксів, перед проведенням запліднення *in vitro*», яка представлена до захисту в спеціалізовану вчену раду ДФ41.600.066, що утворена наказом Вченої ради Одеського національного медичного університету МОЗ України (наказ № 300-о від 07.05.2026) для розгляду та проведення разового захисту дисертації на здобуття наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 22 «Охорона здоров'я» за спеціальністю 222 «Медицина».

Актуальність теми

Проблема безпліддя залишається однією з найважливіших медико-соціальних проблем сучасності, а її поширеність має стійку тенденцію до зростання як в Україні, так і в світі. У структурі жіночого безпліддя вагоме місце посідає трубно-перитонеальний фактор, значна частина якого пов'язана з перенесеними запальними захворюваннями органів малого таза та формуванням гідросактосальпінксів. Встановлено, що наявність гідросактосальпінксів суттєво знижує ефективність програм допоміжних репродуктивних технологій, у зв'язку з чим сальпінгектомія є загальновизнаним етапом підготовки таких пацієнток до проведення запліднення *in vitro*.

Разом із тим у сучасній науковій літературі залишаються дискусійними питання щодо віддаленого впливу перенесеної сальпінгектомії на функціональний стан яєчників, оваріальний резерв, гормональний гомеостаз та репродуктивний потенціал жінки. Недостатньо вивченими залишаються механізми формування оксидативного стресу, порушень рецептивності ендометрія та персистенції хронічного ендометриту після видалення маткових труб, а також їх вплив на результати програм IVF-ET.

Особливої актуальності набуває проблема підготовки жінок, яким сальпінгектомію було виконано задовго до реалізації репродуктивних планів. На сьогодні відсутні достатньо обґрунтовані та уніфіковані алгоритми прекоцепційної підготовки таких пацієнток, спрямовані на корекцію виявлених патогенетичних порушень і підвищення ефективності допоміжних репродуктивних технологій.

У зв'язку з цим дисертаційне дослідження, присвячене вивченню віддалених наслідків сальпінгектомії та розробці патогенетично обґрунтованої системи прекоцепційної підготовки жінок перед проведенням програм IVF-ET, є своєчасним, актуальним і має важливе наукове та практичне значення для сучасної акушерсько-гінекологічної практики та репродуктивної медицини.

Зв'язок теми дисертації з галузевими науковими програмами

Дисертаційна робота є фрагментом науково-дослідної теми кафедри акушерства та гінекології Одеського національного медичного університету «Новітні лікувально-діагностичні та профілактичні підходи при захворюваннях репродуктивної системи жінки та вагітності високого ризику» рр., номер державної реєстрації 0122U201370). Дисертантка була співвиконавицею означеної теми.

Тематика дисертаційного дослідження відповідає пріоритетним напрямкам розвитку медичної науки та практичної охорони здоров'я України в частині збереження репродуктивного здоров'я населення, підвищення ефективності лікування безпліддя та вдосконалення допоміжних репродуктивних технологій. Виконана робота органічно пов'язана з науковими дослідженнями, спрямованими на розробку сучасних лікувально-профілактичних підходів при захворюваннях репродуктивної системи жінки та оптимізацію надання спеціалізованої акушерсько-гінекологічної допомоги.

Отримані результати мають важливе значення для реалізації наукових і практичних завдань у галузі репродуктивної медицини та є вагомим внеском у виконання комплексної науково-дослідної тематики кафедри.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність і новизна

Переконливість наукових положень підтверджується достатнім обсягом експериментального та клінічного матеріалу, коректним формуванням груп спостереження, використанням сучасних методів статистичного аналізу та узгодженістю результатів, отриманих на різних етапах дослідження.

Проведені автором дослідження базуються на достатньому експериментальному (20 статевозрілих самиць щурів) та клінічному матеріалі – 128 жінок з видаленими матковими трубами лапароскопічним доступом з приводу гідросактосальпінксів задовго до ініціації циклів IVF-ET та 34 здорових соматично та гінекологічно здорових жінки з регулярними овуляторними менструальними циклами, прохідними матковими трубами, які вступили в цикл IVF-ET з приводу чоловічого безпліддя незапального генезу. При проведенні роботи використовувались сучасні методи дослідження: експериментальні, клінічні, лабораторні, інструментальні та статистичні методи, що забезпечує достовірність отриманих результатів. Методологія дослідження є комплексною та сучасною. Дизайн включає 2 експериментальних та два клінічних етапи.

Проведене поєднання експериментальної та клінічної частин роботи дозволило не лише встановити нові закономірності, але й підтвердити їх практичне значення в умовах клінічної практики.

У роботі на сучасному рівні проведена статистична обробка матеріалів дослідження, вивчені причинно-наслідкові зв'язки та на основі цього зроблені обґрунтовані висновки та практичні рекомендації.

Таким чином, слід вважати, що основні наукові положення роботи А.О. Варабіної є вірогідними.

Матеріали дисертації демонструють компетентність та професійну підготовку дисертантки, її вміння аналізувати експериментальний та клінічний матеріал, здатність робити висновки.

Наукова новизна дослідження полягає у тому, що авторкою вперше комплексно вивчено віддалені наслідки однобічної та двобічної сальпінгектомії для функціонального стану яєчників, процесів оксидативного стресу та морфофункціонального стану ендометрія. Встановлено дозозалежний характер негативного впливу сальпінгектомії на оваріальний резерв, доведено роль оксидативного стресу та персистенції хронічного ендометриту в механізмах зниження репродуктивного потенціалу жінок після трубної хірургії. Науково обґрунтовано та клінічно апробовано комплексну систему прекоцепційної підготовки, яка забезпечує покращення результатів програм IVF у пацієток із сальпінгектомією в анамнезі.

Таким чином, ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, їх достовірність та наукова новизна повною мірою відповідають вимогам, що висуваються до дисертаційних робіт на здобуття ступеня доктора філософії.

Теоретичне значення роботи

Теоретичне значення дисертаційної роботи полягає у суттєвому розширенні сучасних уявлень про патогенетичні механізми порушення репродуктивної функції у жінок після сальпінгектомії, виконаної з приводу хронічного сальпінгіту, ускладненого гідросактосальпінксом. Отримані результати доповнюють існуючі наукові дані щодо впливу трубної хірургії на функціональний стан яєчників та репродуктивний потенціал жінки.

Важливим теоретичним здобутком є експериментально та клінічно встановлення дозозалежного характеру змін оваріального резерву, морфофункціонального стану яєчників та показників прооксидантно-антиоксидантної системи після однобічної та двобічної сальпінгектомії. Авторкою поглиблено сучасні уявлення про роль оксидативного стресу як одного з провідних механізмів ушкодження яєчничкової тканини та зниження репродуктивного потенціалу після оперативного втручання.

Науковий інтерес становлять також результати дослідження, які демонструють взаємозв'язок між порушенням оваріального резерву, розвитком оксидативного стресу та персистенцією хронічного ендометриту у жінок із сальпінгектомією в анамнезі. Отримані дані дозволяють розширити сучасні уявлення про механізми зниження ефективності програм IVF у цієї категорії пацієток.

Таким чином, результати дисертаційної роботи поглиблюють теоретичні основи репродуктивної медицини, акушерства та гінекології, створюють наукове підґрунтя для подальших досліджень у сфері відновлення фертильності та оптимізації підготовки жінок до застосування допоміжних репродуктивних технологій.

Практичне значення роботи

Практичне значення дисертаційної роботи полягає у розробці, науковому обґрунтуванні та клінічній апробації комплексної системи

преконцепційної підготовки жінок із сальпінгектомією в анамнезі перед проведенням програм запліднення *in vitro* та перенесення ембріонів (IVF-ET). Запропонований підхід спрямований на корекцію виявлених гормональних, метаболічних, оксидативних та ендометріальних порушень, що формуються після видалення маткових труб.

На підставі отриманих результатів удосконалено алгоритм обстеження пацієнток із трубним фактором безпліддя після сальпінгектомії шляхом включення оцінки оваріального резерву, показників прооксидантно-антиоксидантного балансу та морфофункціонального стану ендометрія. Обґрунтовано доцільність своєчасного виявлення та лікування хронічного ендометриту як одного з чинників зниження ефективності програм допоміжних репродуктивних технологій.

Практична цінність роботи підтверджується тим, що застосування розробленої методики прекоцепційної підготовки забезпечило достовірне підвищення частоти настання вагітності та пологів у пацієнток після однобічної та двобічної сальпінгектомії порівняно зі стандартними підходами до підготовки. Отримані результати можуть бути впроваджені у діяльність центрів репродуктивної медицини, гінекологічних стаціонарів та консультативно-діагностичних закладів, а також використані при розробці клінічних рекомендацій щодо ведення жінок із трубним фактором безпліддя.

Матеріали дисертації можуть бути використані в освітньому процесі закладів вищої медичної освіти та системі безперервного професійного розвитку лікарів акушерів-гінекологів і репродуктологів.

Структура дисертації

Виконана дисертація побудована традиційним чином, складається з анотацій, вступу, огляду літератури, опису матеріалу та методів дослідження, 3 розділів опису проведених досліджень, аналізу та узагальнення результатів дослідження, висновків, практичних рекомендацій, списку використаних джерел, додатків. Робота добре ілюстрована таблицями, рисунками та фотографіями.

У вступі стисло доведена доцільність та актуальність дослідження, сутність наукового завдання, чітко сформульовані об'єкт та предмет, мета та задачі дослідження, наукова новизна та практичне значення роботи, висвітлено особистий внесок дисертантки та апробацію матеріалів дисертації.

В огляді літератури на підставі детального аналізу джерел вітчизняних і зарубіжних авторів представлено сучасний стан наукового завдання, виділені найбільш актуальні питання, які вимагають науково-практичної розробки. Проаналізовані літературні джерела свідчать про поширеність та актуальність проблеми в усьому світі. Чітке висвітлення матеріалів розділу свідчить про значну кропітку роботу, глибокі знання щодо досліджуваного наукового завдання.

Другий розділ включає дизайн дослідження, описує матеріали та методи використані в дослідженні, розроблену методику прекоцепційної підготовки. Необхідно відзначити, що для досягнення мети і завдань, були використані прості, інформативні та сучасні методи дослідження. Кількість спостережень,

їх характер, а головне – методичні підкріплення цільових установок дослідження з прийняттям до уваги експериментальних та клінічних даних роботи, дають можливість вважати представлені у подальших розділах отримані результати, висновки і положення достовірними.

Особливий науковий інтерес та новизну представляють викладені в третьому розділі результати експериментального дослідження на піддослідних статевозрілих самицях щурів, в якому доведений негативний вплив сальпінгектомії у віддаленому анамнезі на оваріальний резерв, окислювально-відновлювальні та запальні процеси в яєчниках, морфофункціональні зміни оваріальної тканини.

У четвертому розділі представлені результати клінічного дослідження віддаленого впливу сальпінгектомії на метаболічні особливості та стан ендометрію жінок з безпліддям перед проведенням програм запліднення *in vitro*.

У п'ятому розділі авторка проаналізувала ефективність розробленої комплексної прекоцепційної підготовки жінок з сальпінгектомією в анамнезі перед проведенням програм IVF. Використання розробленої методики дозволило авторці збільшити частоту настання клінічної вагітності у цього контингенту пацієнок до 73 % проти 41 % і закінчення індукованої вагітності пологам до 70 % проти 29 % при односторонній сальпінгектомії і до 53 % проти – при двобічній.

У розділі, присвяченому аналізу отриманих результатів дослідження, дисертанткою проведено узагальнення головних розробок і співставлення їх з сучасними даними літератури. Цей розділ вдало доповнює характеристику теоретичного рівня дисертації, а також демонструє високий рівень професійної зрілості та наукової кваліфікації авторки.

Висновки логічно випливають з матеріалів розділів. Практичні рекомендації сформульовані чітко, важливі та корисні для лікарів гінекологів та репродуктологів.

Список використаної літератури достатній і викладений у відповідності із вимогами щодо оформлення дисертаційної роботи.

Апробація результатів дисертації, повнота викладу основних положень, висновків і рекомендацій в опублікованих працях та авторефераті

Основні положення та результати дисертаційного дослідження пройшли належну апробацію на науково-практичних конференціях, форумах та інших фахових заходах, де були представлені науковій спільноті, обговорені та отримали позитивну оцінку фахівців. Апробація результатів дослідження підтверджує їх наукову новизну, актуальність та практичну значущість.

За матеріалами дисертації опубліковано 9 наукових праць, серед яких 7 статей у фахових наукових виданнях, рекомендованих МОН України, у тому числі 1 стаття у виданні, що індексується в міжнародній наукометричній базі стаття у закордонному науковому виданні та 1 публікація у вигляді тез доповіді. Кількість та рівень опублікованих праць відповідають чинним вимогам до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії.

Аналіз наукових публікацій свідчить, що в них достатньо повно відображено всі основні етапи проведеного дослідження, його наукову новизну, результати експериментальної та клінічної частин роботи, висновки і практичні рекомендації. Опубліковані праці повною мірою розкривають зміст дисертації та підтверджують особистий внесок здобувачки у вирішення поставленого наукового завдання.

Рекомендації щодо подальшого використання результатів дисертації у практичній діяльності

Результати дисертаційного дослідження доцільно впроваджувати у практичну діяльність закладів охорони здоров'я, які надають спеціалізовану акушерсько-гінекологічну та репродуктологічну допомогу, насамперед центрів допоміжних репродуктивних технологій. Розроблений авторкою алгоритм обстеження та прекоцепційної підготовки жінок із сальпінгектомією в анамнезі може бути рекомендований для широкого використання з метою підвищення ефективності програм IVF та покращення репродуктивних результатів.

Отримані результати доцільно використовувати для удосконалення підходів до оцінки оваріального резерву, гормонального статусу, стану прооксидантно-антиоксидантної системи та рецептивності ендометрія у жінок із трубним фактором безпліддя. Особливу практичну цінність мають запропоновані підходи до виявлення та корекції хронічного ендометриту, що можуть бути включені до клінічних протоколів підготовки пацієнток до застосування IVF.

Результати дослідження також можуть бути використані при розробці локальних клінічних протоколів, у системі післядипломної освіти лікарів акушерів-гінекологів та репродуктологів, а також у навчальному процесі закладів вищої медичної освіти під час викладання дисциплін з акушерства, гінекології та репродуктивної медицини.

Конкретний особистий внесок дисертанта в одержання наукових результатів, що виносяться на захист

Здобувачкою спільно з науковим керівником обрано тему, визначено мету та завдання дослідження. Дисертантом особисто проведений інформаційно-патентний пошук, систематичний пошук джерел за ключовими словами в PubMed, MEDLINE, інших доступних базах, аналіз закордонних та вітчизняних джерел наукової літератури з визначеної проблематики. Здобувачка брала безпосередню участь у проведенні експериментальної частини дослідження на статевозрілих самиць щурів, зокрема у виконанні оперативних втручань, заборі зразків периферичної крові та отриманні операційного матеріалу для подальших досліджень.

Аналіз клінічної медичної документації, клінічне обстеження пацієнток, анкетування, забір матеріалу для досліджень виконувались автором особисто. Здобувачкою проведено аналіз, узагальнення отриманих результатів, статистичну обробку матеріалу, написано розділи дисертації, сформульовано основні положення та висновки дисертаційної роботи. У друкованих працях, виконаних у співавторстві, здобувачці належать проведення обстеження

тварин та жінок, опрацювання та аналіз результатів, оформлення статей. На основі отриманих результатів автором спільно з науковим керівником запропоновано методику комплексної прекоцепційної підготовки жінок із сальпінгектомією у віддаленому анамнезі внаслідок перенесеного хронічного сальпінгіту, ускладненого формуванням гідросактосальпінксів, перед проведенням програм запліднення *in vitro*, та оцінено її ефективність.

Дотримання принципів академічної доброчесності

Фактів порушення академічної доброчесності дисертантом під час виконання автором дисертаційного дослідження та написання роботи не виявлено. Дисертаційне дослідження містить посилання на першоджерела цитованої інформації. Виконані усі вимоги щодо прав на інтелектуальну власність. За даними комісії щодо запобігання академічного плагіату від 14 квітня 2026 року оригінальність тексту дисертаційної роботи склала 95,5% заданими перевірки системою сервісу "StrikePlagiarism".

Недоліки дисертації та автореферату щодо їх змісту та оформлення

Дисертація написана вишуканою науковою мовою, легко читається, не дивлячись на велику кількість методів дослідження. Робота повністю доступна до розуміння тих процесів, які досліджує автор. Принципових зауважень до дисертації немає, але можна відзначити, що в тексті дисертації є окремі невдалі словосполучення та стилістичні помилки, які, звісно, не впливають на загальне позитивне сприйняття роботи. Під час рецензування виникли наступні запитання до дисертанта:

Чим, на Вашу думку, можна пояснити більш виражене зниження оваріального резерву після двобічної сальпінгектомії порівняно з однобічною?

Які показники Ви вважаєте найбільш інформативними для оцінки оваріального резерву у пацієнток після сальпінгектомії?

Чи залежить ефективність програм IVF від часу, що минув після виконання сальпінгектомії?

Відповідність дисертації вимогам «Порядку присудження наукових ступенів», які пред'являються до дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата медичних наук

Дисертаційне дослідження Варабіної Антоніни Олександрівни «Оптимізація прекоцепційної підготовки жінок з трубним безпліддям на тлі хронічного сальпінгіту, ускладненого формуванням гідросактосальпінксів, перед проведенням запліднення *in vitro*», представлено на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 22 «Охорона здоров'я» за спеціальністю 222 «Медицина» є самостійною завершеною висококваліфікованою науковою працею, що містить новітні наукові положення, які науково обґрунтовані отриманими результатами й розв'язують актуальне наукове завдання медицини, – підвищення ефективності відновлення репродуктивної функції у програмах запліднення *in vitro* у жінок з видаленими матковими трубами внаслідок хронічного сальпінгіту, ускладненого формуванням гідросактосальпінксів.

Виходячи з актуальності, об'єму та рівня досліджень, наукової новизни результатів, теоретичної та практичної цінності отриманих даних, об'єктивності та обґрунтованості висновків, дотримання академічної доброчесності, викладення матеріалу у друкованих працях та оприлюднення на наукових форумах, беручи до уваги особистий внесок здобувачки, вважаю, що дисертаційна робота Варабіної Антоніни Олександрівни «Оптимізація прекоцепційної підготовки жінок з трубним безпліддям на тлі хронічного сальпінгіту, ускладненого формуванням гідросактосальпінксів, перед проведенням запліднення *in vitro*» відповідає наказу МОН України «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» від 12 січня 2017 р. № 40 та положенню Постанови Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», а її авторка Варабіна Антоніна Олександрівна заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії у галузі знань 22 «Охорона здоров'я» за спеціальністю 222 «Медицина» (наукова спеціальність «Акушерство та гінекологія»).

Офіційна рецензентка

професорка кафедри акушерства
та гінекології Одеського національного
медичного університету
МОЗ України, д.мед.н., професорка

М.Б. **З оригіналом вірно**
Валентина МІЩЕНКО
вчений секретар
Одеського національного
медичного університету

Пис В. Міщенко

АСВІДЧУЮ

Вчений секретар Одеського
національного медичного університету

(Handwritten signature)